МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

“ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК”

Тези доповідей

Державної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та докторантів

17-18 травня 2012 року

Біла Церква
2012

УДК 06.63

Затверджено вченою
радою університету

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., д-р екон. наук, професор;
Сахнюк В.В., д-р вет. наук, професор;
Паска І.М., канд. екон. наук, доцент;
Біляєв М.О., ст. викладач;
Царенко Т.М., канд. вет. наук, нач. НДЧ;
Білан А.В., канд. вет. наук, дир-р наукової бібліотеки;
Качан Л.М., канд. с.-г. наук, зав. аспіратурою і докторантурою;
Сокольська М.О., зав. РВІКв.

Проблеми економічного розвитку АПК: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції вчених, аспірантів та докторантів. – Біла Церква, 2012. – 19 с.

У збірнику висвітлені питання проблем економічного розвитку АПК.

Ел. адреса http://tsau.kiev.ua/

БНАУ©2012

УДК 631.155.2:658.8
ВЕЛИЧКО О.В., канд. екон. наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: Oksanavel@ukr.net

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Конкурентоспроможність є основою економічного зростання і добробуту економічних суб’єктів. Це питання слід розглядати як комплекс заходів, спрямованих на формування потенціалу виробництва якісної продукції через призму визначення ролі держави та ринкової системи в даному процесі. Проблема забезпечення і підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, які є основним постачальником сільськогосподарської продукції та гарантом продовольчої безпеки держави, є однією з ключових у національній економіці.

Важливість цінового фактора як макроекономічного чинника ефективності виробництва не применшує, а навпаки, посилює значущість ціни на мікрорівні як інструменту регулювання ефективності, аналізу, оцінки та прогнозу економічних та виробничих параметрів розвитку економіки суб’єктів господарювання. Визначення, оцінка й аналіз цінової конкурентоспроможності продукції має велике значення для кожного підприємства. Це зумовлено тим, що за ринкової економіки суб’єкти підприємницької діяльності мають право самостійно визначати ціну на власну продукцію, а також право її визначати на засадах домовленості зі споживачами при укладанні між ними угод купівлі-продажу. Наявність цього права зумовлює виникнення цінової конкуренції між виробниками.

Вищу цінову конкурентоспроможність мають підприємства, які економічно спроможні продавати свою продукцію за цінами, нижчими від мінімальної ціни конкурентів, і одержувати при цьому прибуток. Мінімальна ціна – це індивідуальна ціна, що формується на кожному підприємстві, за якої воно отримує нульовий прибуток. Отже, мінімальна ціна визначається витратами на виробництво одиниці товару, понесеними тим чи іншим агровиробником. Варто відзначити, що цінова конкурентоспроможність зернових культур у 2007 р. становила 22,3%, при повній собівартості 1 ц 64,93 грн та ціні 1 ц 83,53 грн. Однак у 2010 р. цінова конкурентоспроможність зменшилася до 12,2% порівняно з 2007 р. Проте повна собівартість 1 ц збільшилася і становила 98,80 грн, ціна 1 ц збільшилася до 112,50 грн. Отже, показник ступеня цінової конкурентоспроможності продукції є прямим відображенням рівня економічної ефективності його виробництва, а тому повинен всебічно аналізуватись і широко використовуватися керівниками при обґрунтуванні управлінських рішень.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. Воно залежить, з одного боку, від управлінських рішень на рівні самих підприємств, а з іншого – від державної і регіональної політики у сфері

створення відповідного економіко-правового середовища й державної підтримки суб’єктів господарювання.

УДК 332.64(477)
ВОЛКОВ С.С., аспірант
Науковий керівник **– ШУБРАВСЬКА О.В.,** д-р. екон. наук.
Національна академія наук України ДУ «Інститут економіки та прогнозування»
volkovstas1987@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВЕДЕННЯ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Проблеми оцінки землі існують давно. Навіть при командно-адміністративній системі управління для доведення планів закупівлі сільськогосподарської продукції потрібно було мати інформацію про якість землі через призму економічної ефективності виробництва продукції рослинництва на землях різної якості, тобто знати їх економічну оцінку.

Головним завданням роботи є виявлення основних методичних підходів до вдосконалення грошової оцінки сільськогосподарських земель із урахуванням сучасних тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва в умовах ринкових перетворень.

Особливість діючої грошової оцінки землі полягає в тому, що на основі обчисленої оцінки в середньому по Україні здійснено її диференціацію по областях, регіонах і господарствах за співвідношенням балів економічної оцінки землі за диференціальним (рентним) доходом відповідних угідь і балів економічної оцінки орних земель за ефективністю виробництва зернових культур. Усередині господарств оцінка землі різних агрогруп ґрунтів за пропозицією інституту землеустрою визначалася шляхом диференціації загальної оцінки землі по господарству відповідно до балів бонітету агрогруп і питомої ваги їх площ. Цим самим був допущений відступ від цілісності та ідентичності оцінки. В Україні, областях, регіонах, господарствах вона проводилася з урахуванням економічної оцінки землі, а всередині господарства – за балами бонітету ґрунтів, які визначилися за їх фізико-хімічними властивостями, а в окремих агрогрупах – за погодженням із землекористувачем. Як наслідок, в окремих випадках землі однакової якості в сусідніх господарствах були оцінені по-різному.

Доопрацювання та вдосконалення теоретико-методологічних засад земельно-кадастрової справи потребують визначення проблемних аспектів ведення кадастру сільськогосподарських земель не тільки на регіональному, а й на загальнодержавному рівні.

Проведений аналіз проблемних аспектів розробки і ведення кадастру сільськогосподарських земель в Україні показав, що існуюча практика землеоцінювальних робіт, яка спирається на загальнодержавні методичні розробки, у розрізі природних та суспільно-географічних умов конкретного регіону не завжди дає змогу врахувати всі фактори, що визначають його специфіку. Це призводить до втрат об’єктивності проведеної оцінки і зумовлює

неможливість застосування одержаних результатів у практиці землеустрою. Цілком зрозуміло, що методологія і методичні принципи оцінки земель потребують перегляду, а її сучасна інформаційна база – невідкладного поновлення для того, щоб запобігти деградації земель та забезпечити ефективне екологобезпечне землекористування. Для таких досліджень необхідні достовірні матеріали саме по адміністративних районах, тому що середні дані по країні в цілому істотно нівелюють еколого-економічну ситуацію на місцях.

УДК 332.145:339.97
ГУЦУЛ Т.А., канд. екон. наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: tet.gutsul@gmail.com

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ КРАЇНИ

Сучасне суспільне виробництво відбувається **з** постійним поглибленням територіального поділу праці. При цьому територіальна структура національної економіки стає складнішою, посилюється її регіональна складова, яка викликає формування економічних районів різних рівнів. У процесі економічного районування здійснюється систематизація інформації про територіальну організацію господарства та територіальні особливості соціально-економічного життя країни. Основною ланкою економічного районування є економічний район. Більшість країн світу в основі управління державою використовують економічне районування.

В основі економічного районування Німеччини лежить адміністративний поділ країни на землі, а їх в свою чергу, об’єднано в 8 економічних районів. Іноді до складу економічного району входить одна адміністративна одиниця (Південно-Східний район - це територія Баварії), частіше до складу району входить кілька земель.

Франція складається з 96 департаментів та низки округів. Є 7 великих економічних районів (Паризький, Північний, Східний, Ліонський, Західний, Південно-Західний, Середземноморський). Вони, у свою чергу, поділяються на 22 економіко-планувальних райони (наприклад, Лотарингія, Бургундія, Бретань тощо).

США адміністративно поділяються на 50 штатів і федеральний округ Колумбію. Є такі економічні райони: Захід, Середній Захід, Північний Схід, Північ і Південь; кожний з них має ще й дрібніший поділ.

Японія адміністративно поділяється на 47 префектур (включно з трьома міськими - Токіо, Осака, Кіото). Разом налічується 10 економічних районів: Південно-Західні райони, Центральна Японія, Північна Японія тощо.

Бразилія адміністративно складається з 23 штатів, 3 територій та одного федерального округу. Є 5 економічних районів: Південно-Східний (промисловий), Південний (аграрний), Північно-Східний (плантаційного господарства), Центрально-Західний (м'ясного тваринництва), Північний

(Амазонія - рибальства й збирання каучуку, лісової промисловості).

Україна поділена на шість економічних районів: Центральний, Західний, Північно – Східний, Східний, Придніпровський і Південний район.

Економічне районування сприяє прогнозуванню розвитку галузей національної економіки та підвищенню їхньої ефективності, що є основою поліпшення умов життя населення на території кожного регіону.

УДК 331.522.4:658.11
ДУБІНІНА М.В., канд. екон. наук, **БОНДАРЕНКО К.В.,** магістрант
Миколаївський державний аграрний університет
e-mail: Katysha-Bondarenko@mail.ru

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Людський капітал є одним із головних стратегічних пріоритетів ефективного функціонування будь-якого підприємства й суспільства у цілому. Також, людський капітал є не лише відбиттям факту наявності інтелекту, знань, досвіду, навичок, загальної культури людини як чинника виробництва, він являється активним елементом суспільного розвитку, що втілюється у конкретних результатах діяльності господарських суб’єктів всіх рівнів.

Інституціональні умови формування людського капіталу представляють собою встановлену систему взаємовідносин співробітників підприємства, що ґрунтується на дії інститутів та є сукупністю певних засобів та інструментів, форм і методів регулювання розвитку їх якісних і сутнісних характеристик, що забезпечують єдність інтересів індивіда, колективу, керівництва підприємства і головної стратегії управління.

Нами було проведено дослідження 21-го сільськогосподарського підприємства (різної організаційної форми) Миколаївської області. Результати анкетування показали, що середньооблікова чисельність працюючих в даних підприємствах складає 114 осіб. З них, 12% займають представники адміністрації, в т.ч. (бухгалтери та економісти), це працівники, які мають високий рівень знань та досвід роботи. З них майже 40% мають вищу освіту. Серед працівників основних виробництв (рослинництва та тваринництва) вищу освіту мають лише 5%, та як показують дослідження в сучасних умовах їм досить часто не вистачає відповідних знань для виконання робіт на належному рівні.

Людський капітал одночасно є і чинником, і результатом економічного розвитку. З огляду на те, що низька якість соціальних послуг знижує їхню віддачу, а також і схильність до інвестування в соціальну сферу, державні вкладення у розвиток соціальної сфери є важливим чинником активізації децентралізованих інвестицій у соціальний розвиток.

На нашу думку, політика держави у розвитку людського капіталу повинна бути спрямована насамперед на розробку економічних механізмів заохочення

роботодавців до створення нових робочих місць. Також потребує зміни система професійної підготовки та підвищення якості робочої сили відповідно до тих структурних змін, які відбуваються в перехідній економіці. Так, для осіб, які мають особисте сільськогосподарське підприємство, розмір заробітної плати відіграє менш важливу роль, ніж інші переваги офіційної зайнятості. Для працівників похилого віку має значення збереження професійної належності, у той час як молодь орієнтована більше на максимізацію доходу.

УДК 658:330.1:664
ЄРМАКОВА А.О., аспірант
Науковий керівник – **ТКАЧЕНКО В.Г.,** ректор ЛНАУ, д-р екон. наук
Луганський національний аграрний університет
e-mail: redfoxlg@yandex.ru

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ринкові перетворення в національній економіці України значно вплинули на засоби управління економічною діяльністю підприємств АПК. Функціонування та розвиток борошномельних підприємств в сучасних умовах потребують розробки дієвих механізмів управління всією фінансово-господарською діяльністю, які б могли забезпечити відносну стабільність та високий рівень їх конкурентоспроможності на продовольчому ринку.

Під економічною стійкістю підприємства слід розуміти не абсолютну, статичну сталість, а динамічну стійкість, тобто здатність підтримувати оптимальну пропорційність у розвитку свого виробництва, можливість адаптуватися до швидкозмінних чинників зовнішнього середовища й використовувати їх із найбільшим ефектом для досягнення стратегічних цілей підприємства.

На сьогоднішній час зростає роль наукового управління стійкістю соціально-економічних процесів з метою забезпечення високої ефективності діяльності борошномельних підприємств, що обумовлено значним відставання ефективності народного господарства України від економічно розвинутих країн, основною причиною якого є недосконале управління стійкістю підприємствами.

Необхідний пошук найефективніших важелів та інструментів ведення виробничо-господарської діяльності в Україні. Саме управлінська діяльність сприяє забезпеченню стійкості на внутрішньому і зовнішньому ринках, якості інституційних і структурних змін, здатності до адаптації в умовах жорсткої конкуренції. Процес управління економічною стійкістю підприємства, має складний характер та при прийнятті управлінських рішень потребує урахування великої кількості чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, особливостей чинного законодавства, сучасних форм організації бізнесу, ринкової кон’юнктури та інше. Основою управління стійким розвитком підприємства повинна стати стратегія операційної гнучкості. Її практична реалізація досить складна, оскільки вона передбачає створення системи

гнучкого взаємодії не тільки між підрозділами самого підприємства, але і між підприємством та його основними партнерами. Ця стратегія включає в себе побудову стабільних довгострокових відносин з постачальниками, гнучкі умови договорів, використання гнучких технологій виробництва, підготовку фахівців широкого профілю. Обов'язковим елементом цієї стратегії є управління взаєминами із споживачами, спрямоване на створення міцних партнерських відносин.

УДК 332.25/.26:631.95
НЕДАШКІВСЬКА Т.М., аспірантка
Науковий керівник – **ДОБРЯК Д.С.,** чл.-кор. НААН України
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕКОНОМІЧНА ТА ЕКОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ОБМЕЖЕНЬ У ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННІ

Земельна реформа, яка здійснюється в Україні понад 20 років, внесла кардинальні зміни у земельні відносини. Запроваджено різні форми власності на землю, а саме поряд з державною формуються комунальна та приватна. В результаті цього створюються і набувають розвитку різні господарські структури згідно закріплених Законом України «Про форми власності на землю» рівноправних трьох форм власності, в основу покладено приватно-орендні відносини. Разом з тим сільськогосподарське землекористування має особливість, а саме повсюду на ньому розміщені різні об’єкти практично усіх категорій земель, що визначені діючим Земельним кодексом України.

А тому в період формування і розвитку ринкових земельних відносин виникають серйозні протиріччя між власниками землі, землекористувачами та власниками різних режимоутворювальних об’єктів (нафто- і газопроводами, каналізаційними колекторами, електромереж, сміттєзвалищами ТПВ, гідротехнічними спорудами тощо), які розміщені на їх землях. Галузевими стандартами, нормативно-правовими актами передбачається навколо режимоутворювальних об’єктів формування захисних зон з відповідними режимами господарювання і використання земель, які обумовлюють обмеження (обтяження) у всіх категоріях землекористування в тому числі і сільськогосподарському. Землевласник чи землекористувач, користуючись земельною ділянкою, несе відповідні збитки чи втрати, які спричиняються цими обмеженнями (обтяженнями) завдяки встановленням режимів використання земельних ділянок у захисних зонах.

Отже, обмеження (обтяження) в сільськогосподарському землекористуванні мають економічний характер, сутність якого полягає у значному впливі на економіку землекористування, а саме зменшенні його продуктивної спроможності. З іншого боку (обтяження) завдяки формування захисних зон з відповідними режимами в них господарської діяльності, забезпечують нормальне функціонування режимоутворювальних об’єктів, їх реконструкцію,

ремонт. Крім того обмеження (обтяження) безпосередньо через захисні зони значно зменшують забруднення земель, яке відбувається від шкідливих режимоутворювальних об’єктів. Такий захист суттєво впливає як на якість продукції, так і на продуктивну спроможність сільськогосподарських культур, яка виражається в зниженні їх врожайності. В цьому відношенні проявляється як економічна, так і екологічна сутність обмежених (обтяжених) у використанні земель.

УДК 658
КИРИЧОК О.Ю., аспірант
Науковий керівник – **ШУБРАВСЬКА О.В.** д-р екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ПІД ВПЛИВОМ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРА

У сучасних ринкових умовах одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції рослинництва є екологічний. Він впливає як на якісний, так і ціновий фактори формування конкурентоспроможності продукції. Підтвердженням цього є створення і впровадження системи міжнародних стандартів щодо якості продукції; стандартів щодо способу господарювання: технології обробітку ґрунту, внесення мінеральних та органічних добрив, застосування пестицидів, гербіцидів, засобів захисту рослин тощо; щодо екологічного впливу: норм, розроблення систем відшкодування; визначення меж можливих забруднень.

Національні та міжнародні стандарти з охорони навколишнього природного середовища безперечно впливають на міжнародні відносини та торгівлю. Тому виникає необхідність розглядати світову економіку як глобальну еколого-економічну систему. В умовах даної системи навколишнє природне середовище потрібно розглядати як повноцінний фактор виробництва.

Еколого-економічні переваги, які виникають в результаті тих чи інших наявних природо-кліматичних умов, так само як і інші конкурентні переваги, носять тимчасовий характер в результаті динаміки ринкових процесів. Проте, їх характерною рисою, особливо для галузі рослинництва, яка в своєму існуванні прямо залежить від умов навколишнього природного середовища, є замкненість глобальної еколого-економічної системи, системи «планета – людина».

Оскільки навколишнє природне середовище ми визначаємо як фактор виробництва, то якісний і ціновий фактори конкурентоспроможності продукції рослинництва повинні включати ціну продукту навколишнього природного середовища. При чому остання повинна відповідати його вартості.

Отже, об’єктивна оцінка конкурентоспроможності продукції рослинництва залежить від: визначення реальної вартості навколишнього природного середовища, а точніше його продукту як засобу виробництва;

формування ціноутворення на основі усвідомленої цінності продукції; усвідомлення цінності продукції споживачем; виховання культури споживання продукції рослинництва відповідно до її якості тощо. Визначення конкурентоспроможності продукції рослинництва за екологічним критерієм потребує впровадження єдиної системи показників рівня екологізації. Спосіб оцінювання повинен бути науково обґрунтований, а економічна природа показника, який прийнятий за критерій, повинна бути єдиною для всіх видів природних ресурсів, що оцінюються.

УДК 332.3:504.54:631.145 (477.46)
ЛИПКАНЬ О.В., аспірант
Науковий керівник – **САТИР Л.М.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
e-mail: l-ipkan@bigmir.net

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРКАЩИНИ

В сучасних умовах господарювання актуальним є вирішення питань пов’язаних з еколого-економічним використанням земельних ресурсів, що базуються на раціональному землекористуванні та охороні земель.

Раціональне землекористування означає максимальне залучення до господарського обігу земель їх ефективне використання за основним цільовим призначенням, створення найсприятливіших умов для високої продуктивності сільськогосподарських угідь і одержання на одиницю площі максимальної кількості продукції за найменших витрат праці та коштів.

Раціональне використання й охорона земель включають дві групи питань: 1) охорона, землі від виснаження і підвищення її родючості — економічна група; 2) охорона від забруднення та його попередження — екологічна група.

Для раціонального землекористування дуже велике значення має збереження гумусу, який стимулює розвиток рослин і мікроорганізмів, беручи участь у перетворенні мінеральних і органічних добрив у ґрунті. На жаль при сучасному способі господарювання спостерігається тенденція до зменшення гумусу в ґрунтах. Що зумовлене, підвищенням інтенсивності використання земельних ресурсів, порушенням структури посівних площ, порушення сівозмін, оптимальної структури полезахисних насаджень, використання в обробітку еродованих та деградованих земель.

Крім того, значною мірою наслідком нераціонального сільськогосподарського виробництва є інтенсивне забруднення природного середовища. Щороку з мінеральними добривами на сільськогосподарські угіддя надходить 193тис.т. фтору, 1,6тис.т. цинку, 620 тис. т. міді та 622т. калію.

Застосування великих доз добрив погіршує якість продукції та ґрунтових вод, що зумовлює забруднення близьких річок і водойм. Використання мінеральних добрив дало змогу певною мірою підвищити врожайність

сільськогосподарських культур, однак подальше збільшення їх доз уже не сприяло її зростанню, що пов'язано із зменшенням запасів поживних речовин в ґрунті. Зростання врожайності неможливе без удосконалення технології внесення добрив, а безконтрольне їх використання призводить до забруднення навколишнього середовища, що загрожує здоров’ю людини.

Отже, складовими екологобезпечного землекористування є система заходів щодо адаптації сільськогосподарського виробництва, до особливостей природного середовища, а також система економічних важелів державного управління раціональним використанням сільськогосподарських земель.

УДК 330.341.1:631.11
РОГАЧ С.М., канд. екон. наук
Науковий керівник – **ХВЕСИК М.А.**, д-р екон. наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України
rogach_sm@ukr.net

НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ПІДПРИЄМСТВ АПК НА ІННОВАЦІЙНУ МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ

Погіршення фінансового стану підприємств АПК, різке зменшення їх прибутковості і кредитоспроможності, скорочення позичкових ресурсів (національних - через кризу ліквідності та підвищення вартості запозичень, зовнішніх - внаслідок розвитку фінансової кризи), а також високий ступінь невизначеності щодо глибини та тривалості кризових явищ обумовлюють необхідність їх переходу на інноваційну модель розвитку. Зокрема, у звіті Державного агентства України з інвестицій та інновацій зазначається, що у 2010 році за двома бюджетними програмами профінансовано 35 інноваційних проекти на загальну суму 898,4 млн. грн., з яких в аграрній сфері реалізовано сім, що становить лише 11,8% від загальної суми державних інвестицій. Така частка аграрних інновацій неспівставна із проголошеним пріоритетним розвитком АПК України.

Сутність інноваційної моделі полягає у створенні інституціональних, інфраструктурних і економічних засад і передумов для переходу до масштабної структурно інноваційної перебудови. Ключовими елементами такої перебудови повинні стати: державна підтримка структурних пріоритетів розвитку АПК, створення рівних умов конкуренції, захист прав власності, активізація людського капіталу, запровадження світових стандартів якості продукції.

Успішне розв’язання проблеми переведення підприємств АПК на інноваційну модель розвитку можна прискорити шляхом реалізації наступних заходів: надання статусу пріоритетних галузевим інноваційним програмам і проектам, що реалізуються в підприємницьких структурах; створення вітчизняного ринку наукомістких технологій та устаткування; організація випуску інноваційних видів машин, техніки; підвищення інноваційного рівня виробництва у малих і середніх підприємствах; підтримка аграрних формувань,

які вирощують органічну продукцію; прискорення робіт із гармонізації вітчизняних стандартів якості сільськогосподарської продукції із світовими; впровадження ефективної системи стимулюючих механізмів та інструментів підтримки інноваційно-технологічних перетворень з використанням державно-протекціоністських і ринкових регуляторів.

Дослідження дає підстави зробити висновок, що лише за умови активної участі держави у сфері інноваційної діяльності підприємств АПК можна забезпечити позитивні зміни та їх сталий розвиток. Неприпустимо нарощувати масштаби використання зовнішніх інновацій. Перевага має належати створенню умов для більш активного використання вітчизняного інтелектуального потенціалу. Також повинна забезпечуватись відповідність між всіма системними елементами інноваційної моделі розвитку підприємств АПК.

УДК 336.76:338.24
СИДОРЕНКО О.В., докторант
Науковий консультант – **ГОРЬОВИЙ В.П**., д-р екон. наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Sydorenko_Oxana@ukr.net

САМОРЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІРЖОВОГО РИНКУ

Біржова торгівля України на сучасному етапі внаслідок посилення конкуренції та виходом на вітчизняний ринок глобальних торгівельних мереж глибоко трансформується. Тому управління та стимуляція розвитку біржового ринку товарної продукції має стати одною з ключових стратегій розвитку ринкової економіки в цілому**.** Одним з напрямків формування дієвої управлінської моделі є використання ефективних регулятивних механізмів.

Базовим для біржового ринку є принцип саморегулювання, хоча вже на сьогодні, в зв’язку із обмеженістю ринкових механізмів у вирішенні фундаментальних стратегічних завдань суспільного соціально-економічного розвитку, значно посилилася роль державних регуляторів.

У світовій практиці саморегулівні організації стали важливими інститутами регуляторної системи ринку біржових послуг. Загальні цілі саморегулювання не відрізняються від мети державного регулювання біржових ринків і полягають у збереженні їх цілісності, прозорості та ефективності, а також у забезпеченні стабільності й зменшенні системних ризиків.

Під саморегулюванням (з англ. - self-regulation) розуміється автоматичний вплив ринкового механізму взаємодії попиту і пропозиції, конкуренції на формування цін, обсягів виробництва і продажів товарів, рівень споживання, ефективність виробництва і якість роботи.

Саморегулювання має певні переваги перед державним регулюванням. Норми саморегулювання гнучкіші, вони легше адаптуються до змінювання обставин, у них кращі експертні можливості та зворотній зв’язок із ринком.

Саморегулювання за своїм змістом є інститутом, тобто передбачає встановлення правил, які покликані регулювати господарську діяльність, та механізмів, як спрямовуються на забезпечення дотримання цих же правил.

Отже, біржове саморегулювання встановлюється через загальне (вільний ринок) і інституційне (у формі СРО або бірж) право ринку. Реалізуються саморегулівні принципи через створення учасниками ринку спеціальних структур – саморегулівних організацій - і делегування їм частини повноважень.

УДК 330.35.011
СОКОЛЬСЬКА Т.В., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

СКЛАДОВІ РОСТУ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Інтерес до росту та сталого розвитку аграрного виробництва протягом останніх років помітно зріс, що обумовлено можливостями використання його потенціалу та продовольчою кризою у світі.

Нині пріоритетність розвитку аграрного виробництва не викликає сумніву, оскільки воно є економічною базою розвитку вітчизняного АПК та важливою складовою продовольчої безпеки країни, забезпечуючи населення продуктами харчування, згідно встановлених науково-обґрунтованих норм. Проте незважаючи на те, що Україна має сприятливі грунтово-кліматичні умови, найкращі у світі чорноземи, вигідне географічне розташування, мотивованих до праці селян, споживання основних продуктів харчування не відповідає нормам. Наприклад споживання м’яса становить 58 % від потреби, молока та молочних продуктів – 54 %, овочів 84 та яєць 94%, при цьому за статистичними даними населення на продукти харчування витрачає близько 51% своїх доходів.

На сьогодні відомі причини такої ситуації, зокрема застаріла матеріало-технічна база (забезпеченість сільськогосподарськими машинами складає 50-60%, до того ж 80% з яких потребує капітального ремонту), суттєва обмеженість впровадження інноваційних технологій у практику аграрного виробництва, дефіцит оборотних коштів (у рослинництві 40-60 млрд грн. та у тваринництві 40-45 млрд грн.), низький рівень аграрних інвестицій (у 2011 році 1,9% від загальних іноземних інвестицій в Україні), але про них багато говорять, а донині не відпрацьовано науково обґрунтованого механізму сталого розвитку, спрямованого на подолання цих негативних явищ через узгоджене формування та функціонування їх економічної, соціальної та екологічної складових на основі використання природних, трудових, виробничих, фінансових та інших видів ресурсів.

Сталий розвиток має на меті задовольнити потреби нинішнього покоління і не ставити під загрозу можливість майбутніх поколінь шляхом узгодженого розвитку навколишнього природного середовища, економічних і соціальних процесів. Системне збалансування цих трьох складових а також

інституціонального забезпечення є складним завданням вирішення якого має взяти на себе держава.

Отже, сталий розвиток агровиробництва це об’єктивна необхідність зумовлена часом і соціально-економічним розвитком суспільства.

УДК 338.43.01/02.075.8
СТЕПАСЮК Л.М., канд. екон. наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ludastep1971@mail.ru

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Україна за природно-ресурсним потенціалом займає провідне місце у світі. Однак, цей потенціал використовується неефективно, а агропромисловий комплекс за рівнем розвитку відстає від передових країн світу. Основні проблеми у розвитку сільського господарства – це забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції та її відповідності міжнародним стандартам якості й безпеки; підвищення рівня технічного забезпечення аграрних підприємств на основі інвестиційно-інноваційної діяльності; впровадження ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій, що сприятиме зростанню економічної ефективності сільськогосподарського виробництва до рівня розвинутих країн світу.

Важливо також розвивати інноваційні технології, зокрема отримання біопалива, що ґрунтуються на використанні сільськогосподарської сировини, яка не створює конкуренції виробництву продовольства. При цьому можна використовувати відходи сільськогосподарського виробництва і побічну продукцію продовольчих виробництв. За рахунок перероблення біомаси, яка зараз є важливим джерелом альтернативної енергії, Україна, за висновками експертів, може на 30-40% скоротити споживання природного газу. Так, у Данії біомаса на 52% заміняє вугілля і мазут, у Швеції 50% енергосистеми працює на торфі і біомасі. Враховуючи важливість галузі для соціально-економічного розвитку країни необхідно значну увагу приділити формуванню механізмів державної підтримки сільськогосподарських виробників, а також відродженню соціальної сфери сільських територій.

За роки незалежності в Україні неврегульованою залишається проблема власності на землю, яка є основою земельних і системи аграрних відносин, теоретичним базисом, а за визначенням окремих економістів – фундаментом аграрного устрою, його соціальною структурою і, відповідно, матеріальною передумовою ефективного виробництва, задоволення інтересів селянства. При збереженні невизначеності щодо ринку землі не можна розраховувати на високі результати навіть при значному посиленні фінансової державної підтримки аграрної галузі.

Отже, основним завданням сільського господарства є забезпечення

інтенсивного розвитку і підвищення ефективності всіх його галузей з метою збільшення виробництва і поліпшення якості продукції, що є основою задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловості в сировині. Вирішення цих завдань значною мірою залежить від рівня використання досягнень науково-технічного прогресу, поглиблення зв'язків сільського господарства з усіма галузями агропромислового комплексу, радикальних перетворень в економічних взаємовідносинах інтегрованих галузей, що забезпечать підвищення ефективності їхньої діяльності.

УДК 338.439.5:664.7
СУЛІМА Н.М., канд. екон. наук
Національний університет біоресурсів та природокористування України
_s_n_@ukr.net

ЩО ДО ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Зернопродуктовий підкомплекс є одним із найбільш важливих в системі агропромислового виробництва України. Він складається з різноманітних галузей і видів діяльності, серед яких слід виділити такі: зерновиробництво (в усьому спектрі зернових, зернобобових і зернофуражних культур); заготівлю і зберігання зерна; переробку та реалізацію продукції. Ці галузі формують основне виробництво підкомплексу. До цього слід віднести також підприємства, що випускають спеціалізовані технічні засоби для зернового господарства, технологічне обладнання для галузей, що переробляють зерно.

Виробничо-технологічна суть цього продуктового підкомплексу зводиться до такого: усі підприємства, що охоплюють первинну і вторинну переробку зерна, зв’язані між собою послідовністю технологічних процесів, а отже, потребують чіткої збалансованості; можливості їх залежать від потужності переробки і потужності елеваторної промисловості; у свою чергу продуктивність елеваторної промисловості визначається обсягами надходження із сільського господарства продовольчого та фуражного зерна.

Одним із найважливіших завдань функціонування зернопродуктового підкомплексу є розвиток галузей, що здійснюють заготівлі та переробку зерна. В Україні працюють 204 хлібоприймальних пункти, що заготовляють, зберігають та відвантажують зерно на переробні підприємства; 76 хлібних баз, де зберігаються державні резерви і стратегічні запаси зерна; 91 елеватор; 151 завод з переробки та фасування зерна, які виробляють борошно, комбікорми та крупи. Усі ці організації постачають продукцію 27 реалізаційним базам. Крім них, у державі розвинена система приватних фірм, зокрема УЗА – Українська зернова асоціація.

Дослідження свідчать, що досягнутий рівень розвитку зернопродуктового підкомплексу не відповідає потенційним можливостям виробництва зерна. Розвиток зернопродуктового підкомплексу відповідно до рівня сучасних вимог

потребує державної підтримки і захисту інтересів товаровиробників. Виробники зерна повинні бути заінтересовані в прибутковій реалізації продукції (на основі гарантованих мінімальних цін), захищені від монопольного тиску посередників (особливо на ринку збуту зерна та придбання матеріально-технічних ресурсів).

УДК 631.164.23:330.3:316.345 (477)
УСТИМЕНКО І.В., аспірантка
Білоцерківський національний аграрний університет

НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основною умовою прискорення інвестиційних процесів у сільськогосподарських товаровиробників України різних організаційно-правових форм господарювання є зростання власних доходів за рахунок раціонального використання земельних, трудових, матеріально-технічних ресурсів, економного їх витрачання у процесі виробництва, зберігання, переробки та реалізації продукції.

Агропромислове виробництво залишається однією з інвестиційно-привабливих сфер економіки не тільки для вітчизняних, а й зарубіжних інвесторів.

У 2011 році темпи приросту інвестицій в галузях агропромислового виробництва за рахунок усіх джерел фінансування прискорилися і станом на 01.07.2011 р. їх обсяги в сільському господарстві порівняно з відповідним періодом попереднього року зросли в 1,6 раза, у харчовій промисловості в 1,3 раза. Спостерігається приріст іноземних інвестицій, особливо у розвиток харчової промисловості.

Інвестиційне відродження аграрної економіки потребує мобілізації власних джерел фінансування, створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу, розширення масштабів довгострокового кредитування, посилення державної інвестиційної підтримки, а також залучення коштів інвесторів з інших галузей економіки, які заінтересовані у розвитку сільськогосподарського виробництва

Необхідність залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство зумовлюється гострою потребою в оновленні матеріально-технічної й технологічної бази сільськогосподарських підприємств, що дасть можливість товаровиробникам нарощувати обсяги виробництва, знижувати його вартість, поліпшувати умови праці, підвищувати продуктивність праці, виробляти конкурентоспроможну продукцію.

Пріоритетними напрямками у сфері АПК України має стати державна політика, спрямована не на втручання в господарську діяльність товаровиробників, а її стимулювання та підтримку. Держава повинна активно сприяти експорту сільськогосподарської продукції України, що значно

розширить можливості аграрних товаровиробників на світових ринках.

Основними напрямами капіталовкладень, на нашу думку, мають бути: розвиток тваринництва (введення в дію тваринницьких приміщень); будівництво елеваторів, оптово-роздрібних ринків сільськогосподарської продукції, заводів з альтернативних видів палива; зведення теплиць закритого ґрунту; рекультивація земель.

УДК 338.24627/.28:631.14:636.4
ЧЕРНАДЧУК Ж.В., аспірантка
Науковий керівник – **ДАНИЛЕНКО А.С.,** член-кор. НААНУ
Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ

Економічний стан підприємства з виробництва свинини є комплексною характеристикою, яка відображає його внутрішню ситуацію стосовно забезпеченості ресурсами та ефективності їх використання у співвідношенні з обсягами виробництва й реалізації продукції, що в сукупності визначають ступінь залежності економіки підприємства від дії зовнішніх чинників.

Беззаперечним є твердження, що кінцевою метою будь-якого виробництва є одержання прибутку, забезпечення ефективного розвитку підприємства в довготривалому періоді. Тому вивчення зовнішнього середовища ґрунтувалося на дослідженні ринку, на якому працюють підприємства. Адекватний механізм функціонування ринку свинини на рівні регіону передбачає стабільність попиту, пропозиції, обсягів продажу та цін. Характеристика ринку передбачала дослідження впливу таких чинників мікро- та макросередовища: загальної економічної ситуації в державі, обсягів зовнішньої торгівлі, сировинного забезпечення виробництва, каналів збуту продукції, рівня конкуренції між виробниками.

З’ясовано, що основними каналами збуту свиней в живій вазі у 2010р. є переробні підприємства 29,8 тис. т (74%) та інші канали 8,2 тис. т (20,4%). Було виокремлено, що виробничо-економічні відносини між підприємствами сировинної зони та переробною промисловістю складаються в інтересах переробників (диспаритет цін, великі витрати на транспортування сировини), що визначає нерівність розподілу доходів у системі виробничих відносин між підприємствами підкомплексу. Так, середня ціна по Київській області на свиней I, II категорії у 2010 році була значно нижчою порівняно з 2009 роком, на початку року – 16,13 грн/кг живої ваги, а в кінці – 14,74 грн/кг, що навіть нижче за рівень цін 2008 року. Основними причинами зниження цін є великі обсяги поставки м’яса з-за кордону, яким переробники віддають перевагу, адже імпортна сировина вдвічі дешевша. Зокрема, імпорт м’яса свиней у 2010 р. склав 108,6 тис. т, середня ціна – 1540 дол. США/т, а у 2008 р. – 178,7 тис. тонн, за ціною 2327 дол. США/т, що також свідчить про занижену якість завезеної

продукції.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок про необхідність посилення державної підтримки розвитку свинарства, при цьому недосконалість механізмів підтримки, відсутність системності, комплексності, своєчасності заходів підтримки фактично знецінюють її взагалі.

Таким чином на ефективність функціонування галузі свинарства на рівні регіону певною мірою впливають всі зовнішні чинники, аналіз яких дає змогу сформувати системне уявлення про характер ситуації, в якій опиняються підприємства, що діють в галузі, взаємодія між якими вимагає детального аналізу.

УДК 658.14/.17.011.4
ШВЕЦЬ Л.В., магістрант
Науковий керівник – **СІРЕНКО Н.М.**, д-р екон. наук
Миколаївський державний аграрний університет
e-mail: Shvec-lyuba@mail.ru

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ВНУТРІШНЬОГО МЕХАНІЗМУ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Підтримка стійкого фінансового стану аграрних підприємств в сучасних умовах вимагає ефективності дії внутрішнього організаційно-економічного механізму суб’єктів господарювання. Необхідними елементами такого механізму виступають фінансове планування та бюджетування.

Дослідження даної проблеми знаходяться в центрі уваги багатьох вчених та науковців, зокрема: Білика М.Д., Мринської Т.С., Несторяка І.О., Тлучкевича Н.В, Миронової Р.М. та інших. Однак питання потребує подальшого вивчення з метою обґрунтування питань ефективності практичного застосування системи бюджетування в сільському господарстві.

Бюджет являє собою оперативний фінансовий план короткострокового періоду, розроблений в межах до одного року, що відображає витрати і надходження фінансових засобів в процесі здійснення господарської діяльності.

Бюджетне планування дозволяє зменшити ряд фінансових ризиків, але його поширенню на сільськогосподарських підприємствах заважають наступні чинники: концептуальні (неузгодженість планів із стратегією; відсутність оцінки діяльності структурних одиниць); методологічні (незіставність показників підрозділів; часті зміни планових показників та нормативів); управлінські (некоректний розподіл повноважень і відповідальності; відсутність зв’язку між плануванням та мотивацією); стратегічно-фінансові (орієнтація на технологічні потреби, а не на економічну ефективність тощо).

Зважаючи на дані умови досить ефективним для аграрних підприємств може бути використання гнучких бюджетів, складених на підставі запланованих даних про доходи і витрати підприємства для фактичного обсягу реалізації. Основними перевагами даних бюджетів є простота, компактність, зрозумілість і багатоваріантність. До того ж, гнучке бюджетування є ключовим моментом у

забезпеченні зворотного зв’язку для здійснення контролю та управління. Завдяки даним таких бюджетів можна передбачити фінансові результати та забезпечити стабільність фінансового стану за різних рівнів діяльності та імовірних ситуацій.

Таким чином, реалізація бюджетування на сільськогосподарських підприємствах повинна здійснюватись з урахуванням особливостей їх господарської діяльності. Бюджетування має бути спрямоване на забезпечення управління необхідними даними, які за допомогою оперативного аналізу дадуть змогу своєчасно оцінювати фінансові результати діяльності, вчасно реагувати на зміни у роботі, а також приймати поточні рішення щодо підтримки та покращення фінансового стану підприємства.